

Všetko sa to začalo začiatkom sedemdesiatych rokov, keď na jednej LŠU v bratislavskom druhom obvode založila Xénia Gracová detský divadelný súbor. Spolu so skupinkou divadelných nadšencov, v ktorej bol aj Peter Kuba, vtedy herec Divadla pre deti a mládež v Trnave, začali s deťmi pracovať systémom dramatickej hry. Tento termín nebol v tom čase na Slovensku veľmi známy - spomína Peter Kuba na začiatky LUDUSu. My sme si ho osvojili, prijali sme ho a začali rozvíjať ako základný tvorivý a výchovný princíp.

Dvadsať rokov pracovali v rámci LŠU. Za ten čas dosiahli

ŠKOLA HROU = HRA ŠKOLOU

Rozhovor s PETROM KUBOM, riaditeľom divadla ŠKOLALUDUS

Prvá myšlienka bola vlastne taká, že by sme spojili dve ministerstvá, MK a MMS, a dve ministerstvá by vytvorili jednu spoločnú organizáciu. Nie preto, aby sme boli "príkladní", ale preto, lebo tak by to malo byť - v našej práci sa snažíme o maximálne prepojenie výchovnej a tvorivej zložky. V prvom štádiu, krátko po revolúcii, došlo k dohode na úrovni oboch ministrov, potom sa celý proces zastavil a do konca dotiaholo dohodu len MK SR. Prepustili nás teda zo školstva a začlenili do kultúry ako Divadlo/Škola LUDUS - profesionálne divadlo pre deti a mládež a škola. Tým sa naplnila naša predstava štruktúrálnej organizácie. Za tých dvadsať rokov máme vytvorenú metódu a napísané dielčie metódy, osnovu práce od toho najnižšieho veku, 8-10 rokov, až po dospelosť, po osemnásť rokov, od prvej hravosti až po uvedenie hereckú alebo autorskú tvorbu. Divadelná a školská rovina sú pre nás nedeliteľné. A rovnako aj pre našich pedagógov - sú aj pedagógmi, vedú si svoj ročník, a súčasne sú aj našimi hercami. Snažíme sa hľadať ľudí, v ktorých sa spája umelecký a pedagogický talent, ktorí dokážu tvorivo inšpirovať ďalších, dokážu rozlíšiť umelecké schopnosti našich zverencov a ďalej ich rozvíjať. Takíto ľudia sú veľmi vzácni.

* A veľmi ťažko sa hľadajú. Darí sa vám nachádzať ľudí podľa vašich predstáv?

Po viacerých rokoch praxe v iných organizáciách sa k nám vrátili naši bývalí absolventi. Pracujú na umelecko-pedagogickom ale aj na prevádzkovo-ekonomickom a organizačnom úseku. Majú možnosť realizovať sa v podmienkach organizačnej štruktúry divadla v rámci svojej profesie, povedzme ako právnik, a súčasne môžu aj hrať v niektorej inscenácii, pretože nemajú problémy s divadelným vyjadrovaním a na určitý typ postavy sú absolútne vhodní. A my to aj využívame. Na umelecko-pedagogickom úseku máme okrem našich odchovcov, neskôr úspešných absolventov DF

VŠMU, ľudí, ktorým je blízka naša koncepcia divadla-školy. Sú medzi nimi ľudia s divadelnou praxou i čerství absolventi VŠMU.

* Koncepciu svojho "Divadla/Školy" ste postavili na princípe dramatickej hry. Prečo ste si zvolili práve túto metódu, čím bola pre vás lákavá?

Táto metóda je vo svojej podstate improvizácnou metódou, ktorá nenápadným, nenúteným spôsobom uvoľňuje tvorivé schopnosti človeka, umožňuje mu prejavíť sa, sformulovať a vysloviť vlastný názor. Vychádzali sme a doteraz vychádzame z toho, že neexistuje veľký a malý človek, dospelý a nedospelý. My sa od začiatku správame aj k tým najmenším ako k partnerom. Je to pre nás vnútorným príkazom. Každý, či má desať alebo dvadsať rokov, si musí riešiť základné ľudské problémy a rieši si ich na úrovni svojho veku a poznania. Z toho potom vyplýva aj odlišnosť použitých prostriedkov v rámci inscenácie, lebo my musíme akceptovať ako vidí a akými prostriedkami si tá ktorá veková kategória rieši problémy život-smrť, láska-nenávisť, narodenie sa... Pre nás je dôležité, aby si tieto problémy deti riešili sami, aby sami nachádzali riešenia, aby sme im do toho neimplantovali názor pedagóga. Skôr sa snažíme pôsobiť ako určitý moment stimulácie. Pomáhame im hľadať prostriedky, formulovať výraz, ale chceme, aby vypovedali vždy sami za seba. Aj keď pracujeme s konkrétnym textom, vždy si ho nejakým spôsobom autorizujeme, pretavíme cez seba, a potom vzniká naše poňatie Jamého prebudenia... Hrali sme ho osem rokov a prešli celú Európu. Mnohí nás doma kritizovali, že z Wedekinda tam veľa neostalo, ale dôležité bolo to, že všetkých táto inscenácia zaujala, zaujala téma, jadro, ktoré sa nám podarilo vytiahnuť na povrch. Podobne v Robinsonovi, v ktorom sme stvárňovali tému osamoteného človeka v spoločnosti, hľadania kontaktov... To sú večné témy a asi sa budeme k týmto hrám znovu vracáť

zaujímavé výsledky, získali mnohé uznania a vypracovali aj vlastný projekt výchovy a prezentácie výsledným inscenačným tvarom. A tak dnes, keď zmenili štatút i "majiteľa", nezačínajú od nuly, ale pokračujú vo svojom snažení, len na inej, dnes už profesionálnej úrovni. V porovnaní s hudobno-dramatickými odbormi na slovenských konzervatóriách, ktoré svoju výchovnú cestu iba začínajú (otvorené boli v r. 1985 v Bratislave a v r. 1986 v Košiciach - Pozri Javiscko č. 12/1991 a č. 1/1992), má LUDUS výhodu

dvadsaťročím prevere-ného koncepčne ucele-ného výchovného systému.

a každá generácia ich bude vidieť inak.

* Aké postavenie má pri uvedenom systéme práce v LUDUSE režisér? Režisér v LUDUSE - dosť veľké. Ale u nás nemôže vzniknúť inscenácia tak, že bude dopredu všetko vymyslené, že príde niekto so sformulovaným názorom, ktorému sa všetci podriadia. Réžia má byť, podľa mňa, neviditeľná, rozliata v hercoch. Viditeľná je v tom, že hrajú rovnakým spôsobom, že z celej inscenácie vystupuje jeden postoj, spoločný názor celej skupiny. To si myslím, že je najviac, čo sa dá dosiahnuť v réžii - zjednotiť skupinu ľudí a priviesť k jednotnej výpovedi, realizovať určitú tému v ľuďoch a spolu s nimi. To je to najťažšie. Iná vec sú výrazové prostriedky. Ale tie tiež vychádzajú zo spoločného názoru, z obrazotvornosti režiséra, ktorú si zase herec modifikuje a autorizuje, a tak potom môže vzniknúť nezameniteľný inscenačný tvar.

* Kladiete veľký dôraz na osobnostný a autorský prístup v procese hereckej tvorby a v procese tvorby inscenácie. Majú vaši žiaci možnosť realizovať sa aj v oblasti literárno-dramatickej tvorby?

Kurzy na našej škole sú rozdelené na dva stupne. Prvý stupeň pokrýva vekovú kategóriu do pätnásť a druhý stupeň vekovú kategóriu do osemnásť rokov. Na druhom stupni máme otvorený kurz dramaturgia a autorská tvorba. Na báze tohoto kurzu potom vytvárame troj- až štvorčlenné triedy, ktoré vedú D. Jariabka a P. Paška. Sledujú deti už na prvom stupni, chodia si robiť predbežný prieskum do ročníkov a už dopredu si vytypujú deti, ktoré majú isté literárne predpoklady. Alebo ak k nám prídu už ako gymnazisti a spĺňajú kritériá, ktoré kurz určuje, sú rozdelení do týchto tried. Väčšinou sa potom uplatňujú v rámci svojich školských časopisov, posielajú svoje práce na rôzne súťaže, aj medzinárodné, či už ide o prózu, poéziu alebo malé dramatické útvary.

* Majú možnosť realizovať svoju vlastnú tvorbu aj v rámci LUDUSu?

Ja som im túto možnosť ponúkal, zatiaľ ju nevyužili.

* LUDUS sa stal na Slovensku istým prvolezcom - prvý získal oficiálne štatút profesionálneho divadla a umeleckej školy súčasne (o niečo podobné sa pokúša aj tanečno-dramatická škola pri divadle Jonáša Záborského v Prešove, pozri Javiscko č. 2/1992). V čom bola pre vás transformácia na profesionálnu inštitúciu najťažšia?

1. januára 1992 sme boli zriadení ako profesionálne divadlo. V priebehu mesiaca sme začali s prevádzkou a o poldruha mesiaca sme mali premiéru. Dovtedy bolo nevyhnutné vybudovať celú štruktúru prevádzky divadla. Museli sme vybudovať niekoľko úsekov naraz, bez ktorých žiadne divadlo nemôže dobre fungovať, a pritom sme nemali žiadne organizačno-ekonomické zázemie. Pripravenú sme mali štruktúru výchovného procesu, skúšobných období... viac-menej to zázemie umelecké a pedagogické. Mesačne hráme desať až dvanásť predstavení, okrem toho tri dni v týždni beží vyučovací proces; dnes máme vyše sto žiakov. To je tá druhá strana, ktorá je navonok menej viditeľná.

Chcel by som ešte povedať, že profesionalizácia LUDUSu znamená pre nás isté zadosťučinenie, potvrdenie, že sme si v sedemdesiatych rokoch zvolili správnu cestu. V období, keď sme začínali sa viedli veľké teoretické spory, či sa metódou dramatickej hry dá postaviť inscenácia s vyššou myšlienkou a nadčasovou rovinou. Mnohí tvrdili, že nedokážu prekročiť bod hravosti a spontánnosti a vytvoríť trvalejšie umelecké hodnoty. Naše inscenácie, spolu s inscenáciami iných súborov pracujúcich metódou, ktorá vychádza z princípu hry ako základného postoja k svetu, z princípu hry ako objavovania spôsobu a spoznávania sveta, dokázali, že metóda dramatickej hry nie je iba pomocníkom v procese výchovy, ale je rovnocennou tvori-vou metódou.

□ Spracovala
ZUZANA GULÍKOVÁ